

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštno vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Štv. 27.

V Mariboru 2. julija 1868.

Tečaj II.

Vabilo na naročbo.

Častiti gospodje, ki so naročeni samo za prvo polletje in katerih naročnina toraj s tem listom konča, so prošeni, naj se blagovolijo kmali naročiti za drugo polletje, ker se ne bo več listov tiskalo kakor samo toliko, kolikor se bo naročnikov oglasilo. Prosimo nadalje vse rodoljube in prijatelje za materijalno in duševno podporo.

Naročnina je zgoraj naznanjena.

Oglašam, da je sobana za shod rodoljubov, ki se bodo pogovarjali za stran tabora v zadnjem listu oznanjenega najeta v gostivnici „mesta Dunaja“ (Stadt Wien) v graškem predmestju.

Dr. Prelog.

Gospodarske stvari.

Gospodarske drobtinice.

VI.

Bos po tleh! pozabil sem vam gosp. Čerič slednjokrat razložiti, česar ste me že dolgo prosili.

Pravili ste mi, da morala je vaša žena poln lonec jajec zavreči.

Da veste oče Čerič, kako se jajca gnjilobe ovarjejo, vam hočem povedati, ter povejte svoji ženi.

Izkušeni gospodarji našli so več načinov jajca hranjevati, med vsemi pa ta le način priporočili. Znana reč je pravijo da kokoši meseca maja, junija in julija naj raji kokljajo tedaj rade valijo, in da meseca avgusta, septembra, oktobra in kesneje znesena jajca naj boljša so za shrambo. Vzrok da v maju, juniju in juliju znesena jajca rada gnjijejo, je toplota, kar tudi radi verjamemo. Naj boljše je tedaj, da se vse koklje v istih mesecih v posebni kurjak zaprejo, da na novo znosenih jajec posedati ne morejo.

Pomniti pa je treba od jajec sledeče:

1. Gnezdo ima biti na mrzlem kraju.
2. Kdor voliko kuretine ima, mora večkrat na dan jajca iz gnezda jemati in na mrzli kraj djati.
3. Jajca denejo se v zaboj ali kišto, ktere pokrov ima biti na pol odprt.
4. Denejo se jajca tako, da pridejo na dno naj novejša, starejša pa na zgor ter se jednako rabijo.
5. Zaboj ali kišta dene se v hišo, v katero se po zimi nikdar ne kuri; vendar ne sme biti premrzla, da jajca ne zmrznejo.
6. Tudi v olju pomočena jajca in po navedenem načinu shranjena, nikdar ne gnjijejo.

Presneto! mi reče Čerič to mora moja žena poskusiti, in če ji ne zgnjijejo, dobite gospod učitelj 50 jajec za cvrtje.

Sadjereja.

II.

0 divjakh ali podlagah za požlahtenje.

1. Drevesa, ki sa za požlahtenje jemljejo morajo imeti gladko skorjo, morajo biti zdrava in na prerezanih se ne sme videti črn krog. Bolehna drevesa se morajo taki odvrči.

2. Jabelka in hruške se lahko požlahtnijo na deblu ki je zraslo iz pešek, divjega ali zlahtnega sada.

2. Pritlikovci se požlahtnujejo: Hruške naj bolj na deblu kutine ali gloga; jabelko tudi na glogovovem ali ivanjačinem deblu.

4. Na kutinah požlahtenje hruške prinesejo pred sad, vendar, se tudi hitrej posušijo; na glogu požlahtenje hruške so srednje vrste rastejo vendar tudi v zlo slabi zemlji.

5. Sladke črešnje rastejo samo, če so požlahtnjene na deblu sladkih črešenj, na deblu kislih črešenj (višenj) se ne smejo požlahtnevate, ker celo ne rastejo. Kisele črešnje (višnje) se lahko požlahtnijo na deblu sladke ali kisele črešnje.

6. Marelice se lahko požlahtnijo na mareličnem ali slivinem deblu. Prveje rastejo posebno rade in prav lepo, prinašajo lep in zvonredno okusen sad, lahko vendar zmrznejo.

7. Breskve se požlahtnujejo na brezkinem, mandelčinem in mareličnem deblu. Breskve na mandelčinem, deblu požlahtnjene se rade zlo globoko vkorenijo, potrebujejo vendar toplo podnebje in dobro zemljo; v mrzlih krajih se mora jih korenje po zimi dobro pokrivati. Na brezkinem deblu požlahtnjene se ne vkorenijo rade globoko, potrebujejo volhko in rahlo zemljo in tedaj prinašajo prav obilno sadu. Na slivinem deblu požlahtenje breskve se tudi ne vkorenijo globoko, mokrota jim celo ne škodi in zatoraj se lahko zasedijo v močvirno težko zemljo. Ker marelice dobro rastejo se na njih deblu tudi lahko požlahtnijo breskve. — Sladke breskve (nektarine) ne rastejo na grenkih mandelcih.

8. Slive se naj bolj požlahtnujejo na slivah.

9. Madelci se požlahtnujejo na madelcih in na vseh vrstah sliv.

10. Nešple rade rastejo požlahtnjene na nešpelnih, kruškah in glogu.

11. Orehov in kostanjev ni potrebno požlahtiti, ker vsikdar prinašajo jednaki sad iz kakega so izrastli; če se vendar večkrat presadijo, prinašajo vekši in lepši sad.

V Tirolski in Predarelskem se nahaja 50 sadivnic. Ki so namenjene za poduk mladini, vse skupej obsegajo 6044 □ sežnjev zemlje. Med temi so četiri na novo napravljene in obsejane, in zatorej ne moremo povedati, koliko drevesec v njih raste, v drugih se nahaja 48.107 sado-
vni dreves in med temi spet 12.989 zlahtnih in zvon tega 5000 različnih sploh hasnovitih dreves. V Tirolski se nahaja 48 sadivnic in v teh 26.613 sado-
vni dreves. V Predarelskem ste samo dve sadivnici in v teh 21.494 sado-
vni dreves in med temi 2710 zlahtnih.

Sejanje tabaka v Česki.

Rodoljubno gospodarsko društvo v Pragi je dobilo od c. k. ministerstva na vloženo prošnjo dovoljenje, da se sme skusiti v Česki sejanje tabaka na 25 različnih mestih, ktero vendar ne sme prekositi 15 rali zemlje. Tabak se mora sejati ali na vrtili ali na ograjenih njivah in pridelanega ta-

baka se mora vsake sorte poslati 50 listov ravnateljstvu centralne tabakove fabrike v Beču, ostali pridelki tabakovi pa se morajo suhi poslati komisiji v Sedlice, ki bode za kupovanje tabaka posebno postavljena.

Domače stvari.

Hasnovite živali bi morali kolikor naj več varovati. Žalostne reči, ktere smo posebno v zadnjih 10 letih za stran tega izvedeli, so nas poudčile, da smo hodili po celo krivi poti, ko smo ptičice, krte in mravlje vmarjali. Tudi mravlje so nam neizmerno zlo hasnovite, ker nam varujejo naše gozde s tem, da požerejo mnogo milijonov mrčesnih jajec, iz katerih se valijo drevesom zlo škodljivi črvi. Pruska in Koblenska vlada je zatoraj pred kratkim ostro prepovedala mravljinja jajca pobirati.

Teža hmela. Jeden vagan hmela vaga 3—5 funtov; 20—30 vaganov suhega hmela vaga jeden cent. 10 vaganov zelenega hmela da 12 vaganov suhega.

Čisto prosto in dobro lepilo (zamaža) za peči si tako napraviš: Vzemi 2 dela čistega in presejanega drevesnega pepela. 3 dele dobre ciglene moke in 6 delov dobre ilovice, prilej toliko vode, kateri vendar 1/8 del ocita primešati moraš, da napraviš testo, s tem se lahko zamaže vsaka poč na železni in prsteni peči. Tako lepilo drži celo dobro in dolgo.

Sejanje maka je zlo koristno. Neki gospodar Oskar Sesage pripoveduje, da mu sejanje maka ne jedni rali na leto prinaša 161 gl. čistega dohodka.

Zdravilo za rane od ležanja. Če človek za hudo boleznijo mora dolgo ležati, se lahko pripeti, da si naleže hude rane; take rane se ozdravijo takole: Vzemi nekoliko galuna (alumen credum) in ga raztali v olju, v to olje namoči tanko platneno krpo in jo devaj na rano, ki bo kmali zacelila.

Proti upiku zaževk (kukecv) pomaga naj bolj, če se ubodina pomoči s salmiakovim cvetom (Salmiakgeist).

Če se komu zlo roke potijo naj popari žalfijevega perja in si naj vmiva s to vodo roke.

Koristna poraba praproti.

Pride sopet čas, o katerem se iz naše mile domačije pošiljajo razne vrste sadja, k temu je potreba zavitka in ohrambe. Na Angleškem in Francoskem, kakor sem bral, se poslužujejo praproti za hranjevanje in pošiljanje zlahknejših vrst sadja. Posebno grozdje radi zavijajo v praprot. Tega pa tam ne delajo zaradi pomanjkanja drugega za zavijanje priležnega listja, ampak zavoljo tega, ker ima praprot to neprecenljivo lastnost, ba rastlinske in živalske tvarine v njo zavite dalj časa čvrste ohrani in gnjilobe varuje. Vredno je tedaj da se to tudi pri nas skusi.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

21. Vse kar smo dozdej v obče o zamenjivanju premišljevali, kaže nam veliko potrebo jegovo za našo prijetnost in srečo; le po dobrem zamenjivanju more biti dobra produkcija, in tako po obeh blagostanje. Pa niti izdelovanje niti zamenjivanje bi izhajati ne moglo, ko bi še ne bilo tretjega posredstva, ki daja dušo, življenje in rast obojemu, namreč denar. Mislimo si da bi ne bilo nikakšnega denara in vsako zamemba bi se imela po potrebi in sili blago za blago, izdelek za izdelek storiti: v tem slučaju trebalo bi pripravljavcu iti samemu iskat si za svoj pridelek kupeca, ako bi kmetovavec imel nositi zamenit okoli po deželi svoje žito, sadje itd. bi si mnogo časa pri tem potratil, posebno ko mu ni zadosti da najde ljudi, ki bi jegove pridelke potrebovali, temuč takšne, kateri jih potrebujejo in mu za nje zaželjeno zamemo dati moreje. Pri tem bila bi še velika težava glede količine. n. p. nekdo bi potreboval nekoliko funtov soli, ali par laktov platna, ali kakšen nož ali kakšnih drugih takšnih malenkosti, a ta človek nima si teh stvari pridobiti ničesar druga v zamembo oddati nego pitanega vola: ko bi denara, veljave posredne, krožnega sredstva ne bilo za ktereга bi svojega vola prodal in si po tem lahko onih drugih stvari nakupil, ne bilo bi mu mogoče si z svojim pitanim volom par funtov soli, laketa platna in šivanko pridobiti.

22. Tako se nam brž pokaže velika težava pri zamenjivanju blaga za blago brez krožne zamembine, pa kako bi bilo z onimi, ki nimajo druga zamenjivati nego delo? Delavec bi ne mogel delati samo tam, kder bi naj bolj vedel in kder bi se mu za njegovo delo naj več zamembe ali plačila dajalo, temuč trebalo bi mu tam, kder si neposredno potrebnih stvari za se in za svojo obitelj dobi. Ko mu je treba črevljev imel bi iti delat in služiti k črevljarju, ko obleke, k krojaču, ko mesa, k mesarju; ko kruha, k peku in kam še za vse druge potrebe, kdo ve? Po takem bi ne moglo biti delo porazdeljeno, vsakdo bi imel vse sam opravljati vedeti: kapital, bogatstvo in premoženje bi se ne moglo nabirati in pripravljati, društvo človeško bi ostalo brez napredka in omike v sirovosti, kakor v resnici to razmerno pri vseh ljudstvih vidimo ki še ne rabijo krožnega zamenjivnega posredstva, denara. (Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Pohora, meseca junija 1868. (Šolska darila.)

Dobil sem neki razpis v roke, kateri se je razposlal vsim učiteljem po okrajnem šolskem ogledništvu od ministerstva. Začenem ga brati in najdem v njem, da za naprej nehajo šolska darila za pridne in marljive šolarje. Mislite naj pred, dlagi bravci „Slovenskega Gospodarja“, kako se vam je godilo, kedar ste vi 8 ali 10 let stari fanti šolske klopi gledali. Večkrat so vas opominjali vaši učitelji, da bi se prav marljivo učili, ker pride konec šole in tisti, kateri se bodo dobro učili, dobijo pri zadnjem izpitu lepa darila. Ali vas ni to vzbujalo, da ste vse moči še zbrali in se uka poprijeli? Glede na rudeče vezano knjigo vas je pripravilo, da ste zapustili igro in se k šolski nalogi podali. In zdaj so vzeli učencem to upanje, tako velik rekel bi edini nagib. Zakaj pa? Navodnjem je več vzrokov, o katerih toliko povedati hočem, kolikor sem si jih zapomnil.

Prvi vzrok trdi, da darila niso čisti nagib, zakaj človek dobro stori in se uči, ampak, pravijo modri 19. stoletja, vsak mora dobro storiti in se učiti le za tega volje, ker spozna in čuti, da je to jegova dolžnost, ker to terjaja ljubezen do domovine. Ta nagib, to prepričanje naj tudi vodi vsakega otroka, da se prav marljivo uči. (Prosim te modre može za nauk, po katerem se naj pri 7 let starem otroku taki čisti nagib vzbujajo.) Ovržen je po tem vgovor, zakaj se tudi odraščeni ljudem za slavná dobra dela darila delijo, kakor hrabrim vojakom, ministrom, dobrim učiteljem, izvrstnim umetnikom, marljivim kmetom itd. In kako se tako djanje v razpisu odstrani? Pravijo da se je do zdaj tako ravnati moralo, je vzrok dosedajna kriva izreja, ker še ljudje ne zastopijo prav svojih dolžnosti, ker še nimajo prave ljubezni do domovine. Slišite vsi, kateri ste dobili za vaše izvrstne zasluge zlate križece, svetinje, viteške rede itd., vi ste krivo izrejeni, vi ne čutite prav svoje dolžnosti, v vas ne bije krepko srce za domovino. Hišni oče, kateri obljubi svojemu ljubemu, pridnemu sinku sladkora prinesiti iz mesta, ako se bo prav lepo obnašal, krivo goji svojega otroka. Po takem ravnanju in po takem predpisu bi moral učitelj v šoli več storiti, kakor sam Bog. Bog je obljubil Izraelskemu ljudstvu, kedar jim je postave dal, srečo, rodovitnost zemlje, zmago čez sovražnike, ako bodo spolnili jegove zapovedi, Kristus obljubi večno plačilo tistim, kateri jegove zapovedi spolnijo, poplača Bog že večkrat na zemlji dobra dela, kakor se iz zgodovine vidi, in vsakdanja skušnja uči. In učitelj ne bi smel tako ravnati pri svojih učencih, pri otrokih, kateri še ne morejo soditi, kaj je čista dolžnost, čista ljubezen do domovine?

Na dalje se bere v razpisu, da se pri razdeljenju tudi krivica godi, ker se gleda sploh, na vspeh, na to, kar učenec zna, ne pa tudi na jegovo voljo (das Geleistete wird berticksichtigt). Naj mi zdaj še povedo tisti, kateri so to pisali, na kaj pa oni gledajo? Ali je jim volja zadosti? Ali tudi oni ne gledajo na rezultat? In kaj pa volja pomaga? Ako bi ljudje le pri volji ostali, še bi v neizrečeni temi in nevednosti živeli.

Med drugim še pravijo, da ravno šolska darila spravijo učitelje v razne zadrege. In tako modrujejo: Marsikteri starši v svoji slepi ljubezni do otrok vidijo le samo dobre lastnosti svojih sinov in hčerk in prezirajo jihove slabe, ter mislijo, da so jihove otroci tudi naj boljši v šoli, kedar po tem pride